

El llibre

Xavier Cubeles

Eurecat - Centre Tecnològic de Catalunya;
Departament de Comunicació (Universitat Pompeu Fabra)

L'evolució del sector del llibre els anys 2015 i 2016 mostra certs indicis de recuperació de la crisi econòmica iniciada el 2008. En un context de canvi de les activitats culturals i de la comunicació, conseqüència de la revolució digital, també s'observen transformacions rellevants en certes esferes de la producció i la difusió de llibres, tot i que aquestes no han avançat (almenys fins ara) a la velocitat que es preveia inicialment.

CUBELES, Xavier (2017): "El llibre", a CIVIL I SERRA, Marta; CORBELLÀ CORDOMÍ, Joan M.; FERRÉ PAVIA, Carme; SABATÉ I SALAZAR, Joan, eds.: *Informe de la comunicació a Catalunya 2015–2016*. Barcelona : Institut de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona : Generalitat de Catalunya. Direcció General de Difusió, pàgs. 173–184. Col·lecció Lexikon Informes, 5. ISSN 2014-2773. Disponible a: <http://incom.uab.cat/informe/2015-16/capitol9.pdf>

**L'any 2015,
el 66,3% de la
població de
Catalunya (de
14 anys o més)
declarava haver
llegit llibres en
suport paper o
digital els darrers
tres mesos**

**De 2010 a 2015
hi va haver una
lleugera reducció
de la mitjana de
llibres comprats
anualment**

1. Introducció

Barcelona i Catalunya han mantingut durant el període 2015–2016 la seva posició de lideratge en l'edició de llibres en llengua catalana i castellana. El 2015 Barcelona va ser reconeguda com a Ciutat de la Literatura dins de la Xarxa de Ciutats Creatives de la Unesco. El programa de Ciutats de la Literatura Unesco treballa amb l'objectiu que la literatura sigui un motor de desenvolupament i progrés a les ciutats. L'intercanvi de projectes innovadors i de bones pràctiques, així com la col·laboració entre ciutats, és una oportunitat per avançar vers una millor difusió de la literatura i de projectar la imatge cultural de Barcelona al món.¹

Aquest text s'estructura en els apartats següents: els hàbits i pràctiques socials relacionades amb el llibre, l'edició de llibres, els canals de comercialització i difusió de llibres, el comerç internacional de llibres, i les polítiques públiques. Com en edicions anteriors de l'*Informe de la comunicació a Catalunya*, també es dona informació del conjunt del mercat espanyol com a referència comparativa i, sobretot, per als casos en què no hi ha dades específiques disponibles per a l'àmbit de Catalunya.

2. Hàbits i pràctiques socials relacionades amb el llibre a Catalunya

L'any 2015, el 66,3% de la població de Catalunya (de 14 anys o més) declarava haver llegit llibres en suport paper o digital els darrers tres mesos. Aquest percentatge ha seguit una evolució positiva des de 2010, quan va ser del 61,9%. La pràctica de la lectura, en suport paper i digital agregats, també ha crescut al llarg d'aquest període en el cas dels diaris (s'ha passat del 78,4% el 2010 al 82,9% el 2015) i de webs, blogs i fòrums (del 38,3% el 2010 al 51,5% el 2015). Per contra, encara que només lleugerament, ha minvat en relació a les revistes i als còmics (vegeu la taula 1).

De 2010 a 2015, però, el fet més remarcable és el notable increment de la lectura en suports digitals, que s'ha produït en tots els tipus de lectura considerats. Específicament, cal destacar el fort creixement del percentatge de població que va llegir llibres en suport digital (que ha passat del 5,8% el 2010 al 24,3% el 2015), així com també de diaris (del 29,0% el 2010 al 48,3% el 2015).

El 62,0% de la població de Catalunya (de 14 anys o més) manifestava l'any 2015 haver comprat un llibre el darrer any, percentatge que sense incloure la compra de llibres de text escolar se situà en el 47,9% el mateix any. Comparativament amb els quatre anys anteriors, aquests dos percentatges assoliren el 2015 el valor més alt (taula 2), fet que podria ser indicatiu d'un augment del consum de llibres per part de les famílies catalanes com a conseqüència de la millora de la situació econòmica del país. No obstant això, i amb les mateixes dades de l'Institut Català de les Empreses Culturals (2016a), de 2010 a 2015 hi va haver una lleugera reducció de la mitjana de llibres comprats anualment. En concret, es passà de 10,5 llibres (en total) el 2010 a 9,7 el 2015. Sense incloure els llibres de text escolar, es compraren una mitjana de 8,4 llibres el 2010 i de 7,0 el 2015.

1. Vegeu <http://ajuntament.barcelona.cat/ciutatdelaliteratura/ca> [Consulta: maig de 2017].

Taula 1. Evolució de la lectura segons tipus de publicacions (2010–2015)

% de la població de 14 anys o més per tipus de lectura (els darrers tres mesos)	En qualsevol suport					En suport digital	
	2010	2011	2012	2013	2015	2010	2015
Llibres	61,9	62,3	63,6	65,3	66,3	5,8	24,3
Revistes	49,2	46,8	45,5	49,3	47,9	5,7	9,5
Diaris	78,4	78,1	79,7	82,2	82,9	29,0	48,3
Còmics	16,5	15,6	13,4	15,2	15,1	2,0	6,2
Webs, blogs i fòrums	38,3	43,5	46,8	50,3	51,5	38,3	51,5
Total llegeix	90,6	90,8	91,9	93,0	94,8	47,7	66,2

Font: INSTITUT CATALÀ DE LES EMPRESSES CULTURALS (2016a).

La major part de persones que el 2015 van adquirir llibres per llegir-los en suport digital ho feren sense pagar. En concret, ho feren així el 61,3%, mentre que el 10,8% ho feren pagant, i el 27,8% restant, d'ambdues maneres (pagant o de manera gratuïta), d'acord amb el mateix estudi.

L'accés al llibre mitjançant els serveis bibliotecaris evidencia una certa tendència a la davallada de 2010 a 2015: el percentatge de població catalana (de 14 anys o més) que va assistir a biblioteques o bibliobusos va passar en aquest període del 36,5 al 32,7%. Igualment, s'observa una disminució del percentatge de persones que es declaraven sòcies de serveis de biblioteques: el 42,3% el 2011 per només el 38,5% el 2015 (taula 2).

Taula 2. Evolució de les pràctiques d'accés al llibre segons la modalitat (2010–2015)

% de la població de 14 anys o més segons modalitat d'accés al llibre (el darrer any)	2010	2011	2012	2013	2015
Compra de llibres (total)	59,7	60,5	60,1	61,7	62,0
Compra de llibres (no de text escolar)	46,9	46,5	45,1	46,8	47,9
Visita a biblioteca o bibliobús	36,5	35,8	36,3	33,9	32,7
Soci de biblioteca	n. d. ^A	42,3	43,6	42,8	38,5

^A n. d.: dada no disponible.

Font: INSTITUT CATALÀ DE LES EMPRESSES CULTURALS (2016a).

Per últim, respecte a la llengua dels llibres llegits, el 2015 hi hagué un apreciable augment, en comparació als anys anteriors, del percentatge de població (de 14 anys o més) que els escollí en llengua catalana, que se situà en el 23,9% (enfrent del 15,9% de 2011). Aquest increment ha suposat una certa caiguda del percentatge de lectura en castellà, que fou del 72,3% el 2015 (vegeu la taula 3).

S'ha invertit la tendència a la disminució del nombre d'editorials catalanes agremiades que es produí entre 2010 i 2014

Taula 3. Evolució de la lectura de llibres en el temps lliure segons la llengua (2010–2015)

% de la població de 14 anys o més lectora de llibres en el temps lliure, segons llengua de l'últim llibre llegit	2011	2012	2013	2015
Català	15,9	15,4	17,1	23,9
Castellà	80,2	80,3	79,8	72,3
Altres idiomes	3,9	4,3	3,1	3,8

Font: INSTITUT CATALÀ DE LES EMPRESES CULTURALS (2016a).

3. L'edició de llibres a Catalunya

Catalunya ha mantingut la posició de lideratge en els mercats del llibre en llengua catalana i castellana al conjunt d'Espanya i també a escala internacional. Aquest fet s'evidencia en la composició i estructura de les empreses del sector:

- L'any 2015 es comptabilitzaren 289 empreses integrades al Gremi d'Editors de Catalunya, xifra que representà el 37,29% del total d'editorials agremiades d'Espanya (taula 4). Aquesta xifra és molt similar a la de 2010 (288 empreses) i revela que s'ha invertit la tendència a la disminució del nombre d'editorials catalanes agremiades que es produí entre 2010 i 2014, any en què es comptabilitzaren un total de 267 empreses (el 34,77% del total d'Espanya).
- Paral·lelament, al conjunt d'Espanya hi ha hagut una evolució en un sentit similar, ja que el total d'empreses s'ha reduït de 839 el 2010 a 768 el 2014, tot recuperant-se lleugerament el 2015 fins a un total de 775.
- A Espanya, la xifra d'editorials grans (és a dir, amb unes vendes anuals superiors a 60 milions d'euros) va passar de 12 el 2010 a 6 el 2013, i alhora es va reduir el total de vendes efectuades per aquestes empreses de 1.242,06 milions d'euros el 2010 a 737,51 milions el 2013. El 2015 hi havia evidències de recuperació de l'activitat en aquest grup d'empreses, ja que es comptabilitzava un total de 7 companyies amb unes vendes agregades en el mercat interior de 891,82 milions d'euros (vegeu la taula 5).

El Grupo Planeta s'ha mantingut líder del sector de l'edició de llibres en llengua castellana a Catalunya, Espanya i el món. Així mateix, el 2016 se situà en la desena posició del rànquing mundial de grups editors de llibres, essent l'únic grup empresarial d'origen català i espanyol que apareix a la llista dels 50 grups editorials més grans.²

Igualment, mantenen la seu a Catalunya altres empreses vinculades a grups multinacionals com Bertelsmann i Pearson (amb Penguin Random House Grupo Editorial) i Hachette Livre, del grup Lagardère (amb Salvat Editores i Larousse España), o bé les societats pertanyents als grups catalans Océano i RBA. Encara que fora de l'abast temporal d'aquest informe, cal esmentar que, l'abril de 2017 Ediciones B va passar

2. MILLIOT, Jim (2016): "The World's 52 largest book publishers, 2016". *Publishers Weekly* [En línia]. Nova York: Publishers Weekly, 26 d'agost. www.publishersweekly.com/pw/by-topic/international/international-book-news/article/71268-the-world-s-52-largest-book-publishers-2016.html [Consulta: maig de 2017].

Respecte a anys anteriors, aquest rànquing ha incorporat empreses de la Xina, motiu pel qual el Grupo Planeta ha passat de la vuitena posició el 2014 a la desena el 2016.

a formar part de Penguin Random House Grupo Editorial, de manera que el Grupo Zeta passa a circumscriure la major part de la seva activitat a l'àmbit de la premsa (diària, esportiva i revistes).³

L'activitat d'edició de llibres a Catalunya els anys 2014 i 2015 (no hi ha dades disponibles de 2016) es pot caracteritzar en els termes següents (vegeu la taula 4):

- Nombre de títols editats: han augmentat del 2012 (amb 31.759 títols) al 2015 (amb 39.281 títols, la xifra més alta dels anys contemplats en aquest capítol). Les editorials de Catalunya produïren el 48,99% del total de títols editats a Espanya el 2015.
- Vendes en el mercat interior: l'any 2014 s'aturà la forta davallada de la xifra de vendes esdevinguda els exercicis anteriors, quan es va passar de 1.434,97 milions d'euros el 2010 a 1.059,94 milions el 2014. El 2015 hi va haver un lleuger creixement, fins a 1.116,16 milions, i les editorials catalanes van assolir el 49,45% de les vendes totals al mercat interior espanyol. Aquest percentatge és molt similar al de 2010, però malgrat la tímida recuperació encara és inferior al 53,2% de 2007 i dels anys anteriors a la crisi econòmica.

Aquesta evolució mostra un cert paral·lelisme amb la que han seguit les vendes netes de llibres de les empreses editorials del conjunt de l'Espai Econòmic Europeu (que inclou la UE28, Islàndia i Noruega), que el 2014 assoliren el valor més baix (22.000 milions d'euros) des de 2007 (24.500 milions d'euros) i que es recuperaren en part el 2015 (ascendint a 22.500 milions) (FEDERATION OF EUROPEAN PUBLISHERS, 2017).

- Digitalització: al conjunt del mercat editorial espanyol, el 2015 s'arribaren a digitalitzar el 55,1% del total de títols editats aquell any. Tot i això, les vendes de llibres en digital en el mercat interior tan sols representaren el 5,1% del total. Segons dades de la Federation of European Publishers (2017), aquest percentatge fou similar al de la mitjana dels països de la Unió Europea, que s'estimà entre el 6 i el 7%, o també al de França, on les vendes de llibres digitals representaren el 6,5% del total. Tot i això, cal remarcar que les vendes de llibres en digital han estat sensiblement superiors en altres països europeus com Itàlia (11%), el Regne Unit (17%) o Dinamarca (18%). Arreu, però, sembla que la quota de mercat de les vendes de llibres en suport digital ha crescut per sota de les expectatives inicials.

En l'esfera digital del sector del llibre a Catalunya, cal remarcar la posada en marxa de serveis d'autoedició aquests darrers anys, també per part d'empreses de referència del sector com és el cas de Caligrama, de Penguin Random House Grupo Editorial, creada el 2014 i que ja compta amb mig miler d'obres editades, o bé Universo de Letras, impulsada per Grupo Planeta el 2017.⁴

El nombre de títols editats ha augmentat del 2012 al 2015

Les editorials de Catalunya produïren el 48,99% del total de títols editats a Espanya el 2015

3. PENGUIN RANDOM HOUSE GRUPO EDITORIAL (2017): "Penguin Random House adquiere Ediciones B" [En línia]. Barcelona: Penguin Random House Grupo Editorial, 6 d'abril. <http://penguinrandomhousegrupoeditorial.com/noticia/penguin-random-house-adquiere-ediciones-b/> [Consulta: maig de 2017].
Vegeu també: *El Periódico* (2017): "El Grup Zeta ven Ediciones B a Penguin Random House". *El Periódico* [En línia]. Barcelona: *El Periódico*, 6 d'abril. www.webcitation.org/6qeL1Ld9Y

4. Vegeu www.caligramaeditorial.com i www.universodeletras.com.

Taula 4. Evolució del mercat interior de llibres d'Espanya. Empreses, títols i vendes de les editorials del conjunt d'Espanya i de Catalunya (2010–2015)

Empreses, títols i vendes	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Total empreses editorials de llibres						
Espanya	1.703	1.735	1.656	1.691	1.693	1.679
Empreses editorials agremiades						
Espanya	839	840	816	809	768	775
Catalunya	288	286	272	279	267	289
% Catalunya sobre Espanya	34,33	34,05	33,33	34,49	34,77	37,29
Títols editats per les empreses agremiades						
Espanya	79.839	83.258	79.175	76.434	78.508	80.181
Catalunya	34.414	33.970	31.759	33.446	35.429	39.281
% Catalunya sobre Espanya	43,10	40,80	40,11	43,76	45,13	48,99
Vendes en el mercat interior (en milions d'euros)^A						
Empreses d'Espanya	2.890,80	2.772,34	2.471,49	2.181,97	2.195,80	2.257,07
Empreses de Catalunya	1.434,97	1.332,45	1.208,99	1.054,48	1.059,94	1.116,16
% Catalunya sobre Espanya	49,64	48,06	48,92	48,33	48,27	49,45
Llibres en format digital (total Espanya)						
% títols editats en digital sobre el total	14,7	48,4	44,9	50,5	50,9	55,1
% vendes llibres en digital sobre el total	2,4	2,6	3,0	3,7	5,0	5,1
Localització de les vendes de llibres						
Vendes de llibres a Catalunya ^B	612,8	585,0	516,5	456,0	454,5	471,7
Vendes de llibres per habitant a Espanya (en euros)	61,5	58,7	52,3	46,3	46,9	48,4
Vendes de llibres per habitant a Catalunya (en euros)	81,6	77,6	68,2	60,4	60,5	62,8
% vendes de llibres a Catalunya sobre total Espanya	21,2	21,1	20,9	20,9	20,7	20,9

^A Vendes de les empreses agremiades en el mercat interior espanyol a preus corrents en milions d'euros, calculades a preu de venda al públic amb IVA inclòs.

^B Vendes de les empreses agremiades espanyoles en el mercat interior espanyol localitzades a Catalunya, a preus corrents en milions d'euros, calculades a preu de venda al públic amb IVA inclòs.

Font: FEDERACIÓN DE GREMIOS DE EDITORES DE ESPAÑA (2015 i 2016).

La venda total de llibres localitzada a Catalunya l'any 2015 s'estimà en 471,7 milions d'euros (una xifra superior a la de 2014, que fou de 454,5 milions i que representà el 20,9% del mercat espanyol, una proporció molt similar a la dels anys anteriors). Això suposa una despesa per habitant a Catalunya en compra de llibres de 62,8 € el 2015, una xifra que és clarament superior a la de conjunt del mercat espanyol, que és de 48,4 € (vegeu la taula 4).

- Mercat en llengua catalana: finalment, en relació a la producció editorial i a les vendes de llibres en llengua catalana de les empreses de Catalunya s'observa (taula 6) que, a diferència del que s'esdevé per al total del mercat espanyol, la recuperació d'activitat de 2014 no s'ha arribat a consolidar el 2015. Així, per un costat, es va passar d'un total de 10.720 títols en català el 2014 a 9.619 títols el 2015; per un altre costat, les vendes al mercat interior el 2014 foren per un valor de 217,47 milions d'euros, que baixaren a 207,65 milions el 2015.

Pel que fa la tipologia d'obres publicades i venudes, les oscil·lacions en les diverses categories en els tres darrers exercicis dels quals hi ha dades no permeten assenyalar tendències significatives.

Taula 5. Evolució del nombre d'empreses i de les vendes en el mercat interior del llibre d'Espanya segons la dimensió de les empreses (2010–2015)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Nombre d'empreses						
Molt gran (més de 60 milions d'euros)	12	9	7	6	6	7
Gran (entre 18 i 60 milions d'euros)	21	23	20	17	17	16
Mitjana (entre 2,4 i 18 milions d'euros)	105	106	108	105	105	110
Petita (menys de 2,4 milions d'euros)	701	702	681	681	640	642
Total empreses agremiades	839	840	816	809	768	775
Vendes en el mercat interior (en milions d'euros)^A						
Molt gran (més de 60 milions d'euros)	1.242,06	1.135,37	935,54	737,51	769,94	891,82
Gran (entre 18 i 60 milions d'euros)	583,76	640,60	612,28	588,16	541,13	496,59
Mitjana (entre 2,4 i 18 milions d'euros)	715,34	666,92	630,66	580,13	608,96	584,87
Petita (menys de 2,4 milions d'euros)	349,65	329,45	293,01	276,17	275,76	283,79
Total empreses agremiades	2.890,80	2.772,34	2.471,49	2.181,97	2.195,80	2.257,07

^A Vendes de les empreses agremiades en el mercat interior espanyol a preus corrents en milions d'euros, calculades a preu de venda al públic amb IVA inclòs.

Font: FEDERACIÓN DE GREMIOS DE EDITORES DE ESPAÑA (2015 i 2016).

Taula 6. Evolució del mercat interior de llibres en llengua catalana de les empreses de Catalunya per matèries, segons títols editats i vendes (2013–2015)

Matèries	2013	2014	2015	2013	2014	2015
	Títols editats			% de títols editats		
Literatura	1.810	1.984	1.924	19,1	18,5	20,0
Infantil i juvenil	2.256	2.437	2.478	23,9	22,7	25,8
Text no universitari	2.611	3.294	2.728	27,6	30,7	28,4
Altres matèries	2.775	3.005	2.489	29,4	28,0	25,9
Total	9.452	10.720	9.619	100,0	100,0	100,0
	Vendes (en milions d'euros) ^A			% de vendes		
Literatura	45,06	47,57	46,17	22,1	21,9	22,2
Infantil i juvenil	38,48	37,66	38,91	18,9	17,3	18,7
Text no universitari	87,44	96,85	92,53	42,9	44,5	44,6
Altres matèries	32,89	35,39	30,04	16,1	16,3	14,5
Total	203,87	217,47	207,65	100,0	100,0	100,0

^A Vendes de les empreses agremiades en el mercat interior d'Espanya a preus corrents en milions d'euros, calculades a preu de venda al públic amb IVA inclòs.

Font: FEDERACIÓN DE GREMIOS DE EDITORES DE ESPAÑA (2015 i 2016).

Taula 7. Vendes de llibres en el mercat interior d'Espanya, segons canal de comercialització (2013–2015)

Vendes en el mercat interior (en milions d'euros) per canal de comercialització ^A	2013		2014		2015	
	Editorials de Catalunya	Editorials d'Espanya	Editorials de Catalunya	Editorials d'Espanya	Editorials de Catalunya	Editorials d'Espanya
Establiment comercial	719,60	1.400,91	716,36	1.367,31	769,37	1.450,21
Llibreries	359,67	773,10	340,28	735,77	385,79	788,36
Cadenes de llibreries	189,01	345,58	218,09	365,52	225,19	398,92
Hipermercats	106,24	203,24	92,14	185,43	90,21	182,92
Quioscs	64,68	78,99	65,85	80,59	68,18	80,01
Altres canals	310,50	781,06	343,58	828,38	346,79	806,87
Empreses i institucions	111,12	347,45	129,70	341,63	144,15	351,47
Venda a crèdit + venda telefònica	77,15	108,67	79,82	111,76	80,18	111,65
Correu + subscripcions	25,80	86,28	24,22	84,18	29,62	82,46
Clubs + internet	68,74	158,67	90,08	177,69	85,53	180,47
Altres canals	27,69	79,99	19,76	113,12	7,31	80,82
Total	1.030,10	2.181,97	1.059,94	2.195,69	1.116,16	2.257,08

% per canal de comercialització	2013		2014		2015	
	Editorials de Catalunya	Editorials d'Espanya	Editorials de Catalunya	Editorials d'Espanya	Editorials de Catalunya	Editorials d'Espanya
Establiment comercial	69,86	64,20	67,58	62,27	68,93	64,25
Llibreries	34,92	35,43	32,10	33,51	34,56	34,93
Cadenes de llibreries	18,35	15,84	20,58	16,65	20,18	17,67
Hipermercats	10,31	9,31	8,69	8,45	8,08	8,10
Quioscs	6,28	3,62	6,21	3,67	6,11	3,54
Altres canals	30,14	35,80	32,42	37,73	31,07	35,75
Empreses i institucions	10,79	15,92	12,24	15,56	12,91	15,57
Venda a crèdit + venda telefònica	7,49	4,98	7,53	5,09	7,18	4,95
Correu + subscripcions	2,50	3,95	2,29	3,83	2,65	3,65
Clubs + internet	6,67	7,27	8,50	8,09	7,66	8,00
Altres canals	2,69	3,67	1,86	5,15	0,65	3,58
Total	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

^A Vendes de les empreses agremiades en el mercat interior d'Espanya a preus corrents en milions d'euros, calculades a preu de venda al públic amb IVA inclòs.

Font: FEDERACIÓN DE GREMIOS DE EDITORES DE ESPAÑA (2015 i 2016).

4. Canals de comercialització i difusió de llibres a Catalunya

5. GENERALITAT DE CATALUNYA (2016): "Llibreria de referència". *Generalitat de Catalunya* [En línia]. Barcelona, 11 de juny. www.webcitation.org/6qefQPGdf

6. Vegeu www.webcitation.org/6qeg895Ez

A grans trets, el repartiment de les vendes de llibres pels diferents canals de comercialització s'ha mantingut sense canvis rellevants de 2013 a 2015, com tampoc no hi ha diferències remarcables entre les editorials catalanes i les del total d'Espanya. Així, durant aquest període prop de dues tercers parts de les vendes es van fer en establiments comercials.

**Es comptabilitzen
806 llibreries,
la major part
de les quals són
independents**

En concret, pel conjunt de les editorials d'Espanya, l'any 2015 les vendes en llibreries representaren el 34,9% del total; en cadenes de llibreries, el 17,7%; en hipermercats, el 8,1%, i en quioscs, el 3,5% (vegeu la taula 7).

Segons el *Mapa de llibreries de Catalunya 2016*, que ha actualitzat les dades d'edicions anteriors d'aquest treball, es comptabilitzen 806 llibreries, la major part de les quals són llibreries independents (495 establiments, que representen el 61,4% del total), molt per sobre de les grans cadenes (7,3%) i de les grans superfícies (8,1%) (INSTITUT CATALÀ DE LES EMPRESES CULTURALS, 2016b).

En aquest àmbit del comerç del llibre, el Departament de Cultura i el Gremi de Llibreters de Catalunya van presentar el novembre de 2016 el distintiu de qualitat "Llibreria de referència", amb el qual es pretén reconèixer l'excel·lència de les llibreries de Catalunya. Aquest distintiu s'adreça als comerços que acreditin dedicar-se de manera exclusiva o principal a la venda de llibres i que comptin amb menys de 20 treballadors.⁵

Pel que fa a l'altra via important de difusió dels llibres, de 2010 a 2015 l'oferta dels serveis de biblioteques públiques de Catalunya es va enfortir tant en nombre de biblioteques (de 348 a 391, respectivament) com de fons documentals (de 12,85 a 14,82 milions de documents), com s'exposa a la taula 8. Des de la perspectiva de la demanda, però, tot i l'increment del nombre d'usuaris inscrits a aquest servei (que han augmentat de 3,02 milions de carnets el 2010 a 3,66 milions el 2015), de l'any 2012 al 2015 apareixen indicis d'afebliment de l'ús d'aquest servei tant en termes de nombre de visites (de 25,23 milions el 2012 a 24,88 milions el 2015) com de documents prestats (17,30 milions i 15,48 milions, respectivament).

Cal assenyalar que el Sistema de Lectura Pública de Catalunya posà en marxa el desembre de 2015 el servei eBiblio, iniciativa del Ministeri d'Educació, Cultura i Esport amb la col·laboració del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, la Diputació de Barcelona i l'Ajuntament de Barcelona. eBiblio és un servei de préstec de continguts digitals que es pot utilitzar des dels diferents dispositius habituals per a la lectura (ordinadors personals, lectors de llibres electrònics, tauletes o telèfons intel·ligents).⁶

Taula 8. Dades clau de les biblioteques públiques de Catalunya (2010–2015)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Nombre de biblioteques	348	356	361	370	381	391
Fons documentals (nombre de volums)	12.847.121	13.032.445	13.453.111	14.038.648	13.930.497	14.818.084
Usuaris inscrits (carnets)	3.016.698	3.207.208	3.368.603	3.490.051	3.577.213	3.655.160
Visites	23.705.280	24.788.052	25.233.310	25.356.484	24.885.617	24.884.502
Usos del servei d'internet ^A	3.103.174	3.109.099	4.948.700	5.404.198	5.972.400	6.348.750
Documents prestats	16.509.103	16.893.659	17.305.526	16.393.856	14.783.545	15.479.712

^A Des de l'any 2012, ús del servei de wifi inclòs.

Font: DEPARTAMENT DE CULTURA DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA (2017).

5. Comerç internacional de llibres

Les exportacions de llibres de les empreses de Catalunya, segons informació de l'Institut d'Estadística de Catalunya, van ser per un import de 226,6 milions d'euros el 2016, xifra lleugerament inferior a la de 2010 (234,0 milions d'euros), però la més alta del període 2012–2016. D'altra banda, les importacions de llibres de Catalunya se situaren el 2016 en 60,4 milions d'euros, una quantitat que també és força similar a la d'anys anteriors (vegeu la taula 9). Així, tant el saldo entre exportacions i importacions com la taxa de cobertura del comerç a l'exterior de llibres de Catalunya presenta una situació molt positiva.

Taula 9. Exportacions i importacions de llibres de Catalunya (2010–2016)^A

Imports (en milions d'euros)	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Exportacions	234,0	228,6	216,9	208,9	220,9	208,1	226,6
Importacions	69,4	72,3	76,4	73,6	61,5	55,8	60,4
Saldo (exportacions – importacions)	164,6	156,3	140,4	135,2	159,4	152,3	166,3
Taxa de cobertura (exportacions / importacions x 100)	337,14	316,35	283,74	283,67	359,01	372,67	375,45

^A A partir de la classificació TARIC (Tarifa Integrada Comunitària) vigent a la UE, s'han considerat com a llibre els codis 4901 (que comprèn llibres, fullets i impresos similars, fins i tot en fulls separats) i 4903 (relatiu als àlbums o llibres d'estampes per a nens i quaderns infantils per dibuixar o acolorir).

Font: INSTITUT D'ESTADÍSTICA DE CATALUNYA (2017).

Taula 10. Pressupost executat pel Departament de Cultura en els àmbits de lletres i biblioteques (2010–2015)

Despesa per àmbits (en €)	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Biblioteques	35.777.515	26.771.888	26.056.779	22.024.037	21.296.619	22.258.301
Lletres	14.370.795	12.365.148	5.393.407	6.989.900	7.349.057	6.630.590
Biblioteques i lletres	50.148.310	39.137.037	31.450.186	29.013.936	28.645.676	28.888.892
Total Departament de Cultura ^A	320.128.229	280.954.810	240.899.225	203.725.163	209.465.640	217.407.928
% despesa en biblioteques i lletres s/ total Departament de Cultura	15,66	13,93	13,06	14,24	13,68	13,29

^A Inclou biblioteques, lletres, arts visuals, arxius, cinematografia i vídeo, cultura popular i tradicional, museus, música, patrimoni arquitectònic i arqueològic, teatre i dansa, i serveis generals. No inclou llengua (2011, 2012 i 2013) ni mitjans de comunicació (2010).

Font: DEPARTAMENT DE CULTURA DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA (2016).

6. Polítiques públiques

El Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya ha impulsat durant el període estudiat en aquest capítol, juntament amb les accions del Pla Nacional de Lectura (2012–2016) liderat per la Institució de les Lletres Catalanes, el Pla Integral del Sector del Llibre, aprovat el 2015. Aquest pla integral, dissenyat amb la participació de tots els agents del

sector, té com a finalitat consolidar la indústria, ajudar a desenvolupar les noves vocacions d'editors i llibreters, incentivar la compra de llibres i incrementar l'índex de lectura de la població catalana.

No obstant això, la davallada de recursos disponibles per part del Departament de Cultura també ha incidit en el sector del llibre. En concret, la despesa assignada als àmbits de lletres i biblioteques va passar de representar 50,15 milions d'euros el 2010 (el 15,66% del total del pressupost del Departament) a 28,89 milions el 2015 (el 13,29% del total) (vegeu la taula 10). Tanmateix, cal destacar que tant el pressupost executat pel Departament com la despesa específicament assignada al llibre van augmentar lleugerament de 2014 a 2015.

La davallada de recursos disponibles per part del Departament de Cultura també ha incidit en el sector del llibre

7. Conclusions

Sense haver recuperat les xifres d'activitat de 2010, quan la crisi econòmica ja havia començat a tenir conseqüències molt negatives sobre la indústria del llibre, el 2015 s'evidencia una certa recuperació d'activitat en el sector: tant en les pràctiques de lectura i compra de llibres per part de les famílies com en un lleuger increment de la despesa pública assignada al llibre.

Aquesta evolució seguida per part del sector del llibre de Catalunya després de la crisi econòmica ha estat molt similar a la que s'ha produït al conjunt d'Espanya i de la Unió Europea.

En el context de transformació tecnològica de moltes activitats culturals i de comunicació, l'edició digital encara representa una quota relativament petita dels mercats (que se situa al voltant del 5% a Espanya, i també al conjunt de la UE28). No obstant això, els propers anys caldrà continuar fent el seguiment de les pràctiques de lectura a Catalunya i comparar-les amb les d'altres països, per tal de mantenir-nos com a territori líder en la innovació i el desenvolupament del sector del llibre a escala internacional.

8. Referències

DEPARTAMENT DE CULTURA DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA (anual): Memòries del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya 2013; 2014; 2015 [En línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya. www.webcitation.org/6qhAlBZA3

DEPARTAMENT DE CULTURA DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA (2017): Estadístiques culturals de Catalunya 2017 [En línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya. www.webcitation.org/6qhAt07qM

FEDERACIÓN DE GREMIOS DE EDITORES DE ESPAÑA (anual): Comercio interior del libro en España 2014; 2015 [En línia]. Madrid: Federación de Gremios de Editores de España. www.webcitation.org/6qtC2r5oA
www.webcitation.org/6qhB2rtHp

FEDERATION OF EUROPEAN PUBLISHERS (2017): The book sector in Europe: facts and figures. 2017 [En línia]. Brussel·les: Federation of European Publishers. www.webcitation.org/6r126EkJw

INSTITUT CATALÀ DE LES EMPRESES CULTURALS (2016a): Hàbits de lectura i compra de llibres a Catalunya 2015 [En línia]. Barcelona: Institut Català de les Empreses Culturals. https://issuu.com/icec_generalitat/docs/h__bits_de_lectura_a_catalunya_2015 [Consulta: maig de 2017]

INSTITUT CATALÀ DE LES EMPRESES CULTURALS (2016b): Mapa de llibreries de Catalunya 2016 [En línia]. Barcelona: BCF Consultors - Institut Català de les Empreses Culturals. www.webcitation.org/6qhBvCNxx

INSTITUT D'ESTADÍSTICA DE CATALUNYA (2017): Comerç amb l'estranger [En línia]. Barcelona: Institut d'Estadística de Catalunya. www.idescat.cat/estad/comest [Consulta: maig de 2017]